

Quatre pactes per la transició ecosocial a Catalunya

La necessitat d'una gran proposta que garanteixi un futur per tothom

Avui, urgeix una proposta en majúscules, que estigui a l'altura del moment de crisi actual, que sigui creïble i il·lusionant, i que faci viable un futur pel país i la seva gent en un context de crisi ecològica i social creixent. Un projecte polític que ens marqui un camí i un horitzó de conquesta social, i que ha de tenir les següents característiques:

Ha de ser percebut com una millora real per a les vides de les persones. Ha de ser capaç de combinar la defensa de drets socials, drets de la natura i dret al futur. Per tant ha d'incorporar propostes que garanteixin vides bones per a tothom, que posin límits a l'activitat ecocida, i mesures estructurals que mirin al futur.

Ha de pensar en **macro**: un programa de transformació d'escala. Allò micro i comunitari és insuficient davant l'onada reaccionària que tenim al davant.

S'ha de basar en **com aconseguir les transformacions necessàries a temps** i de forma justa. I ha de ser creïble i factible, ubicat en les realitats territorials i socials d'avui.

El centre d'aquest projecte és la reorganització econòmica i la **reconversió (re)productiva** del país que exigeix el nou context social i ecològic.

És fonamental que aquest sigui un projecte compartit per una majoria social, en base una gran conversa de país, que faciliti la generació de les aliances pendents, i que es materialitzi mitjançant l'elaboració de quatre pactes per construir futur.

Aquests pactes son un procés viu de construcció col·lectiva. Han de servir per **generar aliances i construir un procés polític compartit que concreti una transició ecosocial a escala de país.**

Es tracta d'impulsar una gran conversa que desencalli debats urgents, amb calma i fermesa per transitar punts incòmodes, inseguretats i malestars, i que aconsegueixi cohesionar moviments socials, organitzacions, sindicats i col·lectius al voltant d'un mateix horitzó de canvi.

Aquesta conversa —i els pactes que se'n derivin— s'articularan al voltant dels reptes i conflictes vinculats a les principals especialitzacions productives del país (sistema alimentari, model energètic, indústria, turisme i mobilitat), per definir conjuntament la reconversió econòmica i social que necessitem per garantir vides dignes dins els límits del planeta.

Un programa, una agenda d'acció i una ILP Com a resultats concrets, amb els pactes aspirem a obtenir:

- **un programa de propostes polítiques**, nascudes d'un procés de base, que conformaran un projecte de futur per Catalunya.
- una **agenda d'acció** comuna per aconseguir certes fites resultants del procés dels pactes.
- **ILP per una transició ecosocial** que reculli les principals propostes dels pactes i que asseguri les bases per garantir una transició ecològica justa i democràtica.

Aliances i imaginaris de futur A part dels resultats concrets exposats, amb aquest procés també aspirem a:

- **Enfortir i/o generar aliances** entre col·lectius i moviments socials, que poden ser determinants en els conflictes que vindran derivats de les conseqüències de la crisi ecosocial.
- **Generar nous imaginaris de futur**, que dibuixin una possibilitat real de sortir d'aquest atzucac, i disputin l'actual horitzó nihilista sense cap alternativa política que no sigui la guerra, escassetat i l'individualisme.

La gran conversa El procés que proposen els pactes, té tres elements a destacar:

- **Beurà de tot el coneixement col·lectiu previ**, integrant tots els processos i propostes que s'han realitzat prèviament en cada sector.
- S'orientarà en torn **els conflictes i tensions no resoltes**, amb la voluntat de desencallar debats.
- Tindrà lloc en **assemblees** que celebrarem en els territoris on s'expressaran les tensions i conflictes que es volen abordar. Per cada pacte es celebrarà un fòrum final a on establir establir estratègies polítiques.

A qui s'adreça?

Principalment a la **societat organitzada**: moviments socials, col·lectius locals, sindicats i altres organitzacions polítiques. La societat en general també serà convidada a participar en moments puntuals.

El Pacte per la Sobirania Alimentària

L'alimentació és molt més que una necessitat: és un vincle vital amb la terra, les comunitats i la vida. Però el sistema agroalimentari actual, dominat per grans corporacions i basat en combustibles fòssils, ha trencat aquest vincle. Ens ha fet dependents d'un model globalitzat que exporta emissions, explota territoris, empobreix la pagesia i posa en risc la capacitat de garantir una alimentació sana i justa a Catalunya.

El Pacte per la Sobirania Alimentària neix per revertir aquesta realitat. Davant dècades de polítiques que han desposseït el territori, proposem recuperar el control col·lectiu sobre l'alimentació: què mengem, com es produeix i qui ho decideix. No es tracta només de canviar com produïm, sinó de reconstruir aliances entre món rural i urbà, entre pagesia, treballadores i consumidores, per fer possible un sistema alimentari just, viu i arrelat al territori.

Objectiu

Generar un pacte per la sobirania alimentària que concreti el procés de transformació de l'actual model agroalimentari en el marc d'una transició ecosocial de Catalunya.

Resultats

1. **Programa** amb propostes per la transformació de l'actual sistema agroalimentari consensuat entre un grup d'actors ampli.
2. **Agenda d'acció** comuna per tirar endavant un conjunt d'estratègies polítiques.
3. **Propostes palanca** que integraran la futura **ILP per la transició ecosocial**.

Procés

Fase 1: recerca i preparació

- Creació consell consultiu amb expertes en sobirania alimentaria.
- Identificació del mapa d'actors.
- Recerca i buidatge de les propostes existents per a la transformació del model agroalimentari cap a la sobirania alimentaria.
- Identificació dels principals conflictes i tensions sobre els quals girarà la conversa.
- Document de propostes de partida.

Fase 2: conversa i acció

- Reunions bilaterals
- **Assembles territorials**
- Objectiu principal: Discutir i validar les propostes relacionades amb el/s conflicte/s en qüestió.
- Quatre assemblees:
 - **LLEIDA - 29 de novembre**
 - **BAIX LLOBREGAT - 13 de desembre**
 - **TARRAGONA - 7 de febrer**
 - **VIC - 21 de febrer**
- Relatoria per part d'acTe amb els acords i posicions per a cada conflicte.
 - Organitzacions reben la relatoria i en un mes han de retornar l'acord, si hi han esmenes a la totalitat, i un comentari explicatiu.
- **Fòrum del pacte per la sobirania alimentària**
 - Objectius: Presentar el programa, recollir esmenes i construir col·lectivament una agenda d'acció.
 - LLOC A CONCRETAR (Barcelona, Manresa, altres) – **21 de març.**

Fase 3: implementar la campanya d'acció i mobilització acordada. Amb proposta organitzativa per mantenir el procés viu després del pacte.

Fase 4: Incorporació de les propostes seleccionades a un procés de Iniciativa Legislativa Popular o alguna altra estratègia política legislativa.

Conflictes claus i propostes per abordar-los

Accés a la terra i a l'aigua en un context d'escassetat hídrica i degradació dels sòls

Assemblea de Tarragona, 7 febrer

Conflicte 4: La dificultat d'accedir a terra i la falta de suport institucional per als petits i mitjans productors

El marc regulador i la creixent mercantilització del sector agrari ha afavorit l'acumulació de terres per a produccions intensives, fent necessàries inversions cada cop més grans per rendibilitzar la producció. Aquest context desincentiva el relleu agrari i contribueix a la desaparició de la petita i mitjana pagesia.

Context	<p>Catalunya viu una crisi de relleu generacional al camp. Gran part de les terres productives pateix un procés d'abandó progressiu degut a que sovint els joves han canviat de feina i no hi ha relleu. No s'ha articulat un suport institucional capaç de frenar aquest procés, i el disseny de subvencions facilita la concentració de terres i la intensificació de les finques: el 19% dels perceptors reben gairebé el 80% dels ajuts públics.</p> <p>Una de les raons principals d'aquesta situació és que la pagesia pateix una baixa rendibilitat de la seva producció agrària, sotmesa a una competència cada cop més gran per efectes de la globalització del mercat agrari. Les dades mostren una baixada sostinguda (d'un terç menys de rendiment en la dècada passada) dels guanys de la pagesia catalana. La pagesia només reté al voltant del 6,5% del valor total de la cadena de valor alimentària. Per això, no es tracta només de facilitar l'accés a la terra o al finançament, el relleu generacional requereix també revertir la dinàmica de menjar barat -increment de costos i descens de preus a l'origen- i increment en escala.</p> <p>Actors sense un vincle al territori, ja siguin neorurals o migrants que volen treballar-la, tenen moltes dificultats per iniciar projectes professionals al territori. Alhora, es donen processos d'acaparament de terres amb la intenció de vendre-la al màxim preu indistintament dels usos (terratinents intensius, especulació, inversió en energia renovable...). El 2025 un 0,7% de les finques posseeix un 21% de la superfície cultivada total.</p>
---------	--

	<p>En aquest context, la pagesia es veu en creixents dificultats per mantenir les seves produccions, perdent Catalunya la condició de minifundi, veient-se mancada de suport institucional per accedir a terres o fer front a la pujada del cost del sòl – un fenomen paral·lel al que es dona als espais urbans amb la crisi de l’habitatge. D’altra banda, aquests processos estenen els boscos immadurs i poc gestionats en moltes zones que antigament eren terra fèrtil, propiciant el risc d’incendi.</p>
<p>Punts conflictius</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Els pagesos estan fent front a una pèrdua de la rendibilitat de les produccions al mateix temps que han de fer front a la pujada del cost del sòl o les dificultats d’accedir a noves terres. • La nova pagesia no té suport institucional que faciliti l’accés a terres productives (mitjançant eines com el banc de terres), o a la infraestructura necessari per iniciar les seves explotacions. • La dificultat d’accés a les terres fricciona amb la necessitat de transformació del model de producció elèctric. Es calcula que les renovables necessitaran fins al 3,8% de la superfície agrícola de Catalunya per arribar a la meta de solar el 2050, el que apuntaria a una possible compatibilitat d’usos. No obstant, la manca d’una planificació justa i participada està dificultant arribar a acords.

	Necessitat	Proposta
<p>4.1</p>	<p>Desplegament integral de la Llei d’Espais agraris</p>	<p>Garantir un finançament suficient per al desplegament efectiu de la normativa.</p> <p>Crear a cada territori agències públiques de gestió i governança de la terra a partir d’una aliança entre institucions públiques competents i comunitats rurals. Impulsar des d’aquí bancs de terres, programes de mentoria, xarxes de viviers d’empreses, parcs agraris, espais-test, quinzenes de transmissió</p>

		<p>d'explotacions i programes d'habitatge rural assequible.</p> <p>Assegurar que el marc legal prioritza l'accés a la terra per petita i mitjana pagesia, penalitzant els acaparaments de terres per part de fons d'inversió i grans propietaris.</p> <p>Revisar Article 25 Llei Espais Agraris. En comptes d'establir un registre de terres en desús, dotar de finançament a personal tècnic als consells comarcals que gestioni banc de terres local amb mediació i acompanyament i relleu d'explotacions.</p> <p>Impulsar mesures per facilitar la titularitat compartida de les explotacions o mitjançant fórmula de custòdia del territori o cooperativisme i associacions de productors.</p> <p>Adoptar amb urgència plans urbanístics i/o territorials (PDU i Plans Territorials Parcial) que protegeixin els sòls agrícoles d'alt valor mitjançant la desqualificació dels seus aprofitaments urbanístics.</p>
4.2	Defensar els lloguers de terres llargs.	Regular els lloguers de les terres agràries per fer-los, mínim, de 20 anys. Acompanyar-ho de mesures per facilitar que els propietaris facin contractes (veure més avall).
4.3	Defensar els lloguers de terres assequibles.	Regular els preus dels lloguers de terres.
4.4	Augmentar les terres cultivables públiques.	Compra pública de terres per la cessió d'us, a 15 anys, per fomentar el relleu agrari, com a part

		<p>dels recursos a disposició dels banc de terres, gestionats per tècnics del territori. Establir clàusules per prioritzar l'accés de dones, joves i migrants.</p> <p>Establir una pla de recuperació de terrenys comunals perquè siguin gestionats de manera cooperativa o comunitària.</p> <p>Aplicar la llei de finques infrautilitzades i crear noves ordenances que incideixin sobre el preu de la terra i que tindrien gran influència sobre la viabilitat econòmica de les explotacions agràries. Aquest marc permet també explorar la possibilitat d'expropiar l'ús o forçar acords amb els propietaris de les finques abandonades.</p>
4.5	Augmentar els béns de tinença compartida per la producció alimentària.	Compra pública-comunitària d'eines/espais/maquinària en tots els municipis de Catalunya per l'ús de la pagesia. Promoció d'alternatives que no facin ús de combustibles fòssils.
4.6	Fomentar la formació orientada a la transició agroalimentària	Impulsar la formació professional orientada al nou paradigma de la producció agrària ecològica enfortint la recerca i facilitant la transferència de coneixement entre persones investigadores, tècniques del departament, pagesia i ramaders.
4.7	Fomentar l'agricultura periurbana i l'agroverd urbà	Blindar i activar el sòl agrari al voltant de les ciutats, generant cinturons agropolitans. Promoure l'agroverd urbà comunitari dins les ciutats
4.8	Creació i recuperació de banc de	Desplegar finançament des de les Diputacions que

	terres amb acompanyament i mediació als consells comarcals i recuperar els que existien.	permeti la figura d'una persona tècnica als consells comarcals que gestioni el banc de terres comarcal, amb mediació i acompanyament.
4.9	Crear una entitat de relleu agrari	<p>Crear un organisme de relleu agrari a l'estil de la <i>Chambre d'Agriculture de la Haute-Garonne</i> a Saint Gaudens, que coordina tots els serveis a la pagesia. La constitueixen personal contractat, pagesia i propietaris de finques agrícoles. Entre d'altres, coordinen tots els serveis entorn el relleu agrari. Fan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Informació i sensibilització: entre d'altres coses tenen el DICA (Declaració d'intenció de cessament d'Activitat Agrícola), que s'envia a través de la Seguretat Social Agrícola a cada pagès i estan obligats a respondre. D'aquesta manera, <i>la chambre</i> te la informació de tots els possibles cedents. També fan una jornada de sensibilització anualment sobre relleu. • Formació: fan una formació de 3 dies sobre relleu, on els cedents poden trobar-se amb diferents perfils tècnics (advocats, notaris, bancs, etc.). • Recerca de relleu i acompanyament individual: Repertori d'Explotacions en Transmissió, visites a finques, <i>farm dating</i>.

		<p>Establert a partir de la Xarxa de Relleu Agrari conjuntament amb la Xarxa d'espais test agraris, ambdues organitzacions amb àmplia experiència a Catalunya.</p>
--	--	--

Conflicte 5: La creixent necessitat d'aigua per usos agrícoles en un context de sequeres cada cop més llargues i fortes

A Catalunya, la gestió de l'aigua fora de períodes de sequera ha buscat abastir totes les activitats sense condicionants. L'avenç de la desertització farà cada cop més necessari el reg per mantenir els conreus, en un context de menys disponibilitat hídrica. Aquesta demanda creixent és incompatible amb una gestió de l'aigua que no prioritzi els usos essencials ni promogui l'eficiència i l'estalvi, i en un sistema productiu basat en la importació i exportació d'aliments. Fan falta establir criteris de planificació sobre què necessita el país, transformant democràticament els sectors no-essencials i prioritzant els cultius essencials.

<p>Context</p>	<p>Catalunya està consumint un 30% més aigua de la que disposem, mentre es calcula que el 2040 tindrem un 20% menys de disponibilitat hídrica. El 70% de la superfície agrícola és de secà. Però en conjunt, la superfície de regadiu i la ramaderia consumeixen el 72% de l'aigua catalana. I el 65% de la fruita que es produeix a Catalunya s'exporta al mercat estranger.</p> <p>Aquestes dades obliguen a repensar i adaptar l'activitat agrícola a aquesta realitat.</p> <p>El canvi climàtic està accelerant la desertització de Catalunya, on l'aigua es segueix tractant com un bé infinit que es pot produir o transvasar en funció de les necessitats dels grans negocis, assecant rius, aqüífers o degradant ecosistemes. En aquest context, és clau repensar quins usos es donen a l'aigua, millorar la xarxa i els sistemes de reaprofitament i promocionar l'eficiència i l'estalvi.</p>
<p>Punts conflictius</p>	<p>El canvi climàtic està provocant una desertització creixent del territori, fet que requerirà augmentar el reg per mantenir els conreus, justament en un context en què l'aigua serà menys disponible.</p> <p>La creixent demanda hídrica per a l'agricultura en aquest context és incompatible amb una gestió que no prioritzi les activitats més essencials ni fomenti l'eficiència i la reducció del consum. Al mateix temps, l'increment de l'eficiència del reg, tot i que necessària, impulsa, seguint la paradoxa de</p>

Jevons, un increment de la superfície de regadiu que acaba per augmentar el consum total d'aigua.

La creixent escassetat d'aigua, la creixent precarització del sector i la necessitat de reduir l'ús de recursos està en contradicció en l'actual sistema productiu basat l'exportació i importació d'aliments. No hi ha una planificació per a les pròximes dècades de com transformar la producció per adaptar-la a les necessitats i amenaces presents.

	Necessitat	Proposta
5.1	Defensar l'aigua com a bé comú.	Establir un Pla nacional de Nova Política de l'Aigua que prioritzi el consum humà i el subministrament a una pagesia adaptada al context climàtic per davant de les activitats lúdiques, de determinades indústries o del turisme.
5.2	Mantenir els cabals hídrics suficients perquè l'ecosistema sobrevisqui les sequeres	<p>Pla territorial que prioritzi el consum ecosistèmic i que modifiqui convenientment els models productius. Reducció del regadiu a on faci falta, acompanyant els productors en el procés de transició a altres tècniques i cultius.</p> <p>Recuperar i preservar els aqüífers salinitzats i contaminats per nitrats i pesticides.</p> <p>L'abandonament de secans provoca una recolonització i en conseqüència, canvis en el balanç d'aigua. Cal doncs promoure l'eficiència en l'ús de l'aigua també en els secans.</p>
5.3	Distribuir l'ús d'aigua	Modificar els plans especials de sequera per prioritzar d'usos de l'aigua en el següent ordre;

		cabals ecològics, dret humà a l'aigua i producció d'aliments per al consum local, aplicant criteris de justícia social i, per tant, tenint present l'impacte diferenciat de les restriccions sobre les petites i mitjanes produccions.
5.4	Acumular aigua per rec de suport en èpoques de pluges.	A partir d'estudis topogràfics comarcals, allí on hi hagi necessitat, detectar punts d'escorrentia i fer infraestructures d'acumulació d'aigua per a fer recs de suport a l'estiu.
5.5	Redirigir finançament de recerca a les Agrupacions de Defensa Vegetal (ADV) perquè puguin fer recerca al servei de la pagesia.	Que les ADV tinguin recursos per a fer recerca aplicada al servei de la pagesia per millorar el maneig del sòl en context de canvi climàtic, testeig de varietats resistents, increment matèria orgànica, proves amb maquinària de treball vertical, cobertes vegetals etc.
5.6	Increment de plantes de compostatge de classe A per a ús de la pagesia.	Incrementar la producció de compost a les plantes de compostatge i crear-ne de noves, redirigir-hi la matèria orgànica urbana i no urbana i de ramaderia, generar compost de classe A per a la pagesia. L'accés a matèria orgànica és clau per a la retenció d'aigua al sòl i per estructurar sòls fèrtils i resilents.
5.7	Fer mapes de previsió de disponibilitat d'aigua a nivell català	Fer una previsió pública (i per la pagesia, no per l'agroindústria) de disponibilitat d'aigua i distribució de cultius i varietats.

Origen de les propostes polítiques

Aquest document és el fruit col·lectiu d'un llarg recorregut compartit. Recull, destil·la i dona forma a les aportacions de moltes entitats que, al llarg del temps, han treballat incansablement per la sobirania alimentària. Hem ajuntat informes, diagnòstics i propostes per extreure'n les necessitats comunes i, a partir d'aquí, construir plegades unes propostes concretes, amb mirada estratègica i col·lectiva, que donin resposta a les realitats diverses i apunten camins de transformació possibles. Per arribar a aquest resultat, s'ha analitzat la feina d'administracions públiques, persones expertes i les següents entitats, col·lectius i moviments, entre d'altres:

- Agroterritori
- Aigua és Vida
- Amigos de la Tierra
- Aresta, Cooperativa Agroecològica
- Arran de Terra
- Associació de Productores Agroecològiques de Catalunya (APACAT)
- Atmosterra
- Assemblea Paguesa i Ciutadana Metropolitana
- Barcelona Demà
- Consorci de Polítiques Ambientals de les Terres de l'Ebre (COPATE)
- CREAM
- EAT
- Ecologistes en Acció
- Entretantos
- Food Transitions
- Foro de Transiciones
- Fundació Paguesa de Catalunya
- Greenpeace
- Institute for Sustainable Development and International Relations (IDDRI)
- IAEDEN, Salvem l'Empordà
- IDRA
- Justícia Alimentària
- Oficina Conjunta de l'Alimentació Sostenible
- Porcat
- Rainforest Foundation Norway
- Remenat – Mans a la Terra
- Smart Rural
- Talaia Paguesa
- Terra Paguesa
- Unió de Pagesos
- World Resources Institute (WRI)
- Via Vallès
- Via camperola
- Xarxa de Municipis per l'Agroecologia